بسم الله الرحمن الرحيم

ކެޕިޓަލް މާރކެޓް ޑިވެލޮޕްމަންޓް އޮތޯރިޓީ
މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ

CMDA
Capital Market Development Authority

ރިޕޯޓް

ރައިޓްސް އިޝޫ

ކުންފުނީގެ ވިޔަފާރި ފުޅާކުރުމާއި ތަރައްޤީކުރުމަށް ބޭނުންވާ ރައުސުލްމާލު ކުންފުނިތަކުން އާންމުންނަށް ހިއްސާ ވިއްކައިގެން ހޯދަނީއެވެ. މިގޮތުން ޕަބްލިކް އޮފަރ ނުވަތަ ރައިޓްސް އިޝޫއެއް މެދުވެރިކޮށްގެން ހިއްސާ ވިއްކަނީއެވެ. ރައިޓްސް އިޝޫ އަކީ ކުންފުންޏަކުން ބޭނުންވާ ފައިސާ ހޯދުމަށް ހަމައެކަނި ކުންފުނީގައި އޮވެގެން ހުރި ހިއްސާދާރުންނަށް ހުށަހަޅައިގެން ހިއްސާ ވިއްކުމެވެ. މިގޮތުން ހިއްސާ ވިއްކާއިރު ކޮންމެ ހިއްސާދާރަކަށްވެސް ހިއްސާ ގަތުމުގެ އެ ޙައްޤު އަތުގައިވާ ހިއްސާގެ ނިސްބަތުން ކުންފުނިން ކަނޑައަޅައިފައިވާ އުސޫލުތަކުގެ ދަށުންނެވެ. މިސާލަކަށް ރައިޓްސް އިޝޫއެއްގެދަށުން ކުންފުންޏަކުން ކޮންމެ ހިއްސާއަކަށް އެއްބައި 1 (އެކެއް) ހިއްސާ ވިއްކަން ނިންމައިފިނަމަ، ކުރިން އެކުންފުނީގެ 10 ހިއްސާ އޮތް ހިއްސާދާރަކަށް އިތުރު 10 ހިއްސާ ގަތުމުގެ ޙައްޤު ލިބިގެންދާނެއެވެ. ރައިޓްސް އިޝޫ އަކީ ކުންފުނިތަކުން ބޭނުންވާ ފައިސާ ހޯދުމުގެ އިތުރުން ކުންފުނީގެ ހިއްސާދާރުންނަށް އިތުރު ހިއްސާ ގަތުމުގެ ލިބިގެންދާ ފުރުޞަތެކެވެ.

އާންމުކޮށް ބާޒާރުގައިވިކޭ އަގަކަށްވުރެ ރައިޓްސް އިޝޫއެއްގައި ހިއްސާ ވިއްކާ އަގު ކުޑަވާނެއެވެ. އަދި ސެކަންޑަރީ މާކެޓުގައި ސްޓޮކް އެކްސްޗޭންޖު މެދުވެރިކޮށް ހިއްސާ ގަތުމަށް ލިބޭ އަގަށްވުރެވެސް ކުޑަވާނެއެވެ. ހިއްސާދާރުންނަށް ލިބިގެންވާ މިޙައްޤު ނުވަތަ ހިއްސާގަތުމުގެ މި ޙައްޤުގެ ބަދަލު ހިފުމަށް ހިއްސާދާރުންނަށް ލިބިފައިވާ އިޚްތިޔާރުތަކެވެ. ހިއްސާދާރަކަށް ބޭނުންވެއްޖެނަމަ ހިއްސާ ގަތުމަށް ލިބިފައިވާ ރައިޓްގެ ބޭނުން ހިފައި ހިއްސާ ގަނެވިދާނެއެވެ، ނުވަތަ ހިއްސާގެ ރައިޓް އެހެން ފަރާތަކަށް ބަދަލު ކުރެވިދާނެއެވެ، އަދި ހަމަ ބޭނުންނުކޮށް ހަމަ މި ޙައްޤުގެ ބޭނުން ނުކޮށް ދޫކޮށްލެވިދާނެއެވެ. މިގޮތުން ހިއްސާ ގަތުމުގެ ޙައްޤު ބޭނުންނުކުރާނަމަ ނުވަތަ ރައިޓް އެހެން ފަރާތަކަށް ބަދަލުކުރުމާއި ކުންފުނީގައި ހިއްސާއޮތް ނޫނީ އިންސްޓްރުމަންޓް ބަދަލުކުރުމުގެ ދިނުމަށެވެ. މިސާލަކަށް ކުންފުނީގެ 1 (އެކެއް) އިންސްޓްރުމަންޓަކީ ހިއްސާދާރަކަށް ރައިޓްސް އިޝޫއެއްގައި ހިއްސާ ގަތުމުގެ ރައިޓެއް ނުވަތަ ހަމައެކަނި ބަދަލުކުރެވޭ ރައިޓެއް، އަސާސީ ގޮތުން ބަދަލުކުރެވޭ ރައިޓަކަށްވުމާއެކު، ނުވަތަ ހިއްސާގެ ގޮތުގައި ބަދަލުކުރެވޭ ރައިޓަކަށްވުމާއެކު؛ ރައިޓްސް އިޝޫ ނިމިގެންދާއިރު މި ހިއްސާދާރު އެކުންފުނީގައި ހިއްސާވާ ބައި 1 (އެކެއް) އިންސްޓްރުމަންޓުން މަދުވެގެންދާނެއެވެ.

ރައިޓްސް އިޝޫއިން ކުންފުނިތަކަށް ބޭނުންވާ ކެޕިޓަލް ލިބި، ކުންފުނިން ދޫކޮށްފައިވާ ޖުމްލަ ހިއްސާ އިތުރުވާނެއެވެ. މިކަމުގެ ސަބަބުން ހިއްސާގެ ބާޒާރުގައި ގަނޑުވިއްޖެ ހިއްސާ އިތުރުވެގެންދާތީން، އަދި ކުންފުނީގެ ޖުމްލަ ރައުސުލްމާލު އިތުރުވެގެންދާނެއެވެ. ކުންފުނީގެ ހިއްސާގެ އަގު ރައިޓްސް އިޝޫގެ ސަބަބުން ދަށްވެގެން ހިއްސާދާރުވާތީ، ހިއްސާގެ ބާޒާރުގައި ކުންފުނީގެ އަދި އުފުލިގެންދިޔުމުގެ ފުރުޞަތު އޮންނާނެއެވެ.

ހިއްސާދާރުންނަކީ އަމަލީގޮތުން ކުންފުނީގެ ކަންކަމުގައި ހަރަކާތްތެރިވާ ބައެއްނޫން، އެހެންކަމުން ކުންފުނީގައި އިންވެސްޓްކުރުމުގެ ކުރިން ބަލަންޖެހޭ ކަންތައްތަކެއް ހުރެއެވެ. މިގޮތުން ހިއްސާ ގަތުމުގެ ކުރިން ކުންފުނިން ޝާއިޢުކުރާ މައުލޫމާތު ރަގަޅަށް އެނގި އަހުލުވެރިވާންޖެހެއެވެ.

އިންވެސްޓްކުރުމަކީ ކުރިމަގުގައި ނަފާ ހޯދުމަށް ވިސްނާ މިއަދުކުރާ ހަރަދެކެވެ. ބުރަ މަސައްކަތުން ޖަމާކޮށް ރައްކާކުރާ ފައިސާ އިންވެސްޓްކުރުމުގެ ކުރިން އެ އިންވެސްޓްމަންޓް ރަގަޅަށް ދިރާސާކޮށް ބޮޑުވަރު ވަރަށް ނިންމުމަކަށް އާދެވެ. މިގޮތުން ހިއްސާ ގަތުމުގެ ކުރިން ކޮންމެ އިންވެސްޓަރަކުވެސް އަމިއްލަގޮތުން ބަލަންޖެހޭ ކަންތައްތަކަކީ، މިގޮތުގައި:

- ކުންފުނީގެ ޕްރޮސްޕެކްޓަސް ކިޔުން.
- މާލީ ހިސާބުތައް ބެލުން.
- ކުންފުނިން އާންމުކޮށްފައިވާ މައުލޫމާތު ރަގަޅަށް ދިރާސާކުރުން.
- ހިއްސާގެ ބާޒާރުގެ އަގާއި އަސްލު ޤީމަތު ދެނެގަތުން.
- ނޮންފައިނޭންޝަލް ކަންތައްތައް – މިސާލަކަށް، މެނޭޖްމަންޓް ފައިދާކުރި ކަންތައްތައް، ކުންފުނީގެ ވަރުގަދަކަމާ ހާމަކުރުމާއި ގަވަރނަންސްގެ އުސޫލުތަކާއި، އަދި ޤާނޫނީ ރެގިއުލޭޓަރީގައި ކުންފުނީގެ ހަރަކާތް ފަދަ ކަންކަން ބެލުން.

ކެޕިޓަލް މާރުކެޓް ޑިވެލޮޕްމަންޓް ވިޔަފާރި ތަރައްޤީކުރުމަށް ފޯކަސްކުރަން ނުވަތަ ވަކި މަޝްރޫޢުތަކަށް ބޭނުންވާ ފަންޑު ހޯދަން، އެކުންފުނިތަކުން ޕްރޮސްޕެކްޓަސް (ހިއްސާގެ ބާޒާރު) ތައްޔާރުކުރަންޖެހެއެވެ. ހިއްސާގެ ބާޒާރަކީ ކުންފުނިން ހިއްސާ ވިއްކާލަން ހުށަހަޅައި އާންމުކޮށް ހިއްސާ ގަތުމަށް ދައުވަތުދޭ ލިޔުމެކެވެ. ހިއްސާގެ ބާޒާރުގައި ކުންފުނިތަކާއިބެހޭ ވަރަށް ގިނަ މައުލޫމާތު ހިމެނެއެވެ. މިގޮތުން ކުންފުނި ހިންގުމުގައި އިސްކޮށް ހަރަކާތްތެރިވާ ފަރާތްތަކުގެ ވަނަވަރާއި، ފާއިތުވި އަހަރުތަކުގައި ކުންފުނިން ލިބިފައިވާ ކުރިއެރުންތަކުގެ މައުލޫމާތާއި، އެންމެފަހުގެ މާލީ ހިސާބުތަކުގެ ބަޔާނާއި، ހިއްސާވިއްކައިގެން ލިބޭ ފައިސާ ބޭނުންކުރާނެ ހަމަޖެހިފައިވާ ގޮތާއި، އަދި ކުންފުނީގެ ހިއްސާދާރުންނާއި ގުޅޭ ވިޔަފާރީގެ ވަނަވަރު ފަދަ މުހިއްމު މައުލޫމާތު ހިއްސާގެ ބާޒާރުގައި ހިމެނެއެވެ.

ކުންފުނީގެ އެންމެ ފަހުން އޮޑިޓްކޮށްފައިވާ މާލީ ހިސާބުތަކުގައި ކުންފުނީގެ މުދަލާއި ދަރަނި އަދި ރައުސްމާލުގެ ގޮތުގައި ހުރި ފައިސާގެ މަޢުލޫމާތާއި، ފައިސާ ހަރަދު ކުންފުނިތަކުން ވިޔަފާރި އާމްދަނީއާއި، އަދި ހަރަދުތަކުގެ ތަފްސީލު ހިމެނޭ ކުންފުނިން މާލީ ދުރާލާ މިންވަރު ވަޒަންކޮށްލެވޭނެއެވެ. އަދި އެންމެފަހުގެ ހިސާބުތަކާ ދިރާސާކޮށްފައި ކުންފުނި ހިންގާފައިވާ ގޮތް، ކުރިމަގު ރާވާފައިވާ މަޝްރޫޢުތަކުގެ މައުލޫމާތު އެނގެން ހުންނާނެއެވެ.

ހިއްސާގެ ބާޒާރުގައި ކުންފުނީގެ އަގަށް އަސަރުކުރާ ބާރުގަދަކަމާއި ކުންފުނީގެ ވިޔަފާރީގެ ހާލަތާއި މުޅި އިންވެސްޓަރުންނާއި ހިއްސާދާރުންނާއި ގޮތް ވަރަށް ބޭރުން ހާމަކުރެވޭ ކަރުދާހުގައި ކުންފުނީގެ ހިއްސާގެ އަގު މަތިކުރުމަށް ދުރުވިސްނުމާއި ކުންފުނިން ރަގަޅަށް ހިސާބުކުރަމުންދާ ނަފާ ކަނޑައެޅުމުގައި ހަރަދު ގާތްގަނޑަކަށް ވީބޮޑުކަމާއި ސިޔާސަތުތަކެވެ. ހަމައެއާއެކު ކުންފުނީގެ އަދި ދަރަނި ދައްކުމުގެ ކުންފުނިތަކާއިދިމާ ފަހުން އިންވެސްޓްކުރުމުގެ އިތުބާރު ގެއްލުމާއިވެސް ނަފާ ކުންފުނީގައި މަސައްކަތުގެ އުޖޫރަކަމުން ހިއްސާދާރުންނާއި އަހަރުވަރުން ޑިވިޑެންޑް ކަމެއްވީމާ އަޅާކިޔާނެއެވެ.

ކުރުގޮތަކަށް ބަލާނަމަ ހިއްސާގައި އިންވެސްޓްކުރުމުގެ ކުރިން ކުންފުނީގެ ޝެއާރު މައުލޫމާތު ހޯދުމަށް ސަމާލުވާންޖެހޭނެއެވެ. މީގެއިތުރުން ކުންފުނިން ޝާއިޢުކޮށްފައިވާ ހިއްސާގެ ބަޔާން މުޢާމަލާތުކުރާއިރު، އަދި ކުންފުނީގެ މާލީ ހާލަތު ދެނެގަތުމަށް އެންމެފަހުން އޮޑިޓްކުރެވިފައިވާ ހިސާބުތައް ބެލުމަށް ފުރުޞަތުދީފައިވާއިރު، އަދި ހިއްސާގެ ބާޒާރުގައި އަގުތަކަށް އަސަރު ބަދަލުތަކަށް [illegible] ބެލުމަށްފަހު ނޫނީ އިންވެސްޓްކުރުމާއި މެދު ގޮތެއް ނިންމުން ރަނގަޅުނުވާނެއެވެ. މިދަންނަވާ ގޮތަށް އިންވެސްޓް ކުރުމުގައި ދަތިތަކެއް ވާނަމަ އިންވެސްޓްކުރުމާބެހޭ އެކްސްޕާރޓުން ނުވަތަ އެޑްވައިޒަރުންގެ ލަފާ ހޯދުމަށްފަހު އިންވެސްޓްކުރުން ބުއްދިވެރިއެވެ.

ރިޕޯޓުގެ ހުލާސާ

- ރައިޓްސް އިޝޫގައި ކުންފުނީގެ ހިއްސާދާރުންނަށް ހުށަހެޅި ކުންފުނިން ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުން ކުންފުނީގެ އިތުރު ހިއްސާ ގަތުމުގެ ހައްގު.
- ރައިޓްސް އިޝޫއެއްގައި އިތުރު ހިއްސާ ގަތުމުގެ ހައްގު ބޭނުންކުރުމާއި ނުކުރުމަކީ ހިއްސާދާރުންގެ އިޚްތިޔާރުގައި އޮންނަ ކަމެއް.
- ޕްރޮސްޕެކްޓަސް ދިރާސާކުރުމުގައި ކަމުގެ މާހިރެއްގެ ލަފާ ހޯދުމަކީ އެދެވިގެންވާކަމެއް.
- ރައިޓްސް އިޝޫއެއްގައި ލިބިފައިވާ ކުންފުނީގެ އަލަ ހިއްސާ ގަތުމުގެ ހައްގު ބޭނުންނުކުރާ ޙާލަތުގައިވިޔަސް އެފަރާތެއް ކުންފުނީގައި ހިއްސާވާ ނިސްބަތް ނުވަތަ އިންސައްތައަށް ބަދަލުއައިސް ދަށަށްދާނެ.
- ރައިޓްސް އިޝޫއެއްގައި ލިބިގެންދާ ހިއްސާތައް ސްޓޮކް އެކްސްޗޭންޖްގައި ލިސްޓުކުރުމުގެ ފުރުސަތު ހުޅުވާލާފައިވޭ.
- ރައިޓްސް އިޝޫއަކުން ލިބޭ ހިއްސާއާއި ބާޒާރުގައި އާންމުކޮށް ލިބެން ހުންނަ އާދައިގެ ހިއްސާއާއި ދެމެދު އެއްވެސް ތަފާތެއް ނުހުރޭ.

ކެޕިޓަލް މާކެޓް ދާއިރާގައި އެކުލަވާ އެކިބާވަތްތަކުގެ މާލީ ވަސީލަތްތަކުގެ ބާރުން އެންމެ ފުރިހަމަގޮތުގައި [illegible] މަޢުލޫމާތު ހޯދާ ނިސްބަތަކަށް އިންވެސްޓަރުން ހޭލުންތެރިވެގެންނެވެ. ސެކިއުރިޓީޒް މާކެޓަށް ލިބިގެންދާން އެކަމާ ބޭނުން ކުރިއަރުވުމަކީ މާކެޓުގައި ހިނގާ ހަރަކާތްތަކުގެ ގޮތުން އިންވެސްޓަރުން ނުވަތަ ހިއްސާދާރުން ހޭލުންތެރިވުމެވެ. މިގޮތުން، މާކެޓުގައި ހިނގާ ހަރަކާތްތަކުގެ ގޮތުން މާކެޓުގައި ސެކިއުރިޓީޒް ވިއްކާ ކުންފުނިތަކުންނާއި، ސެކިއުރިޓީޒް ހިފެހެއްޓުމަށް ފުރުސަތުދޭ ފަރާތްތަކާއި އަދި ރެގިއުލޭޓަރުގެ ފަރާތުންވެސް މަޢުލޫމާތު ހޯއްދަވާލުމުގެ ފުރުސަތު ހުރިހާ އިންވެސްޓަރުންނަށް ހުޅުވާލައިފައެވެ.

CAPITAL MARKET DEVELOPMENT AUTHORITY • MALDIVES •

22 މުޙައްރަމް 1439

12 އޮކްޓޫބަރު 2017

12/10/2017